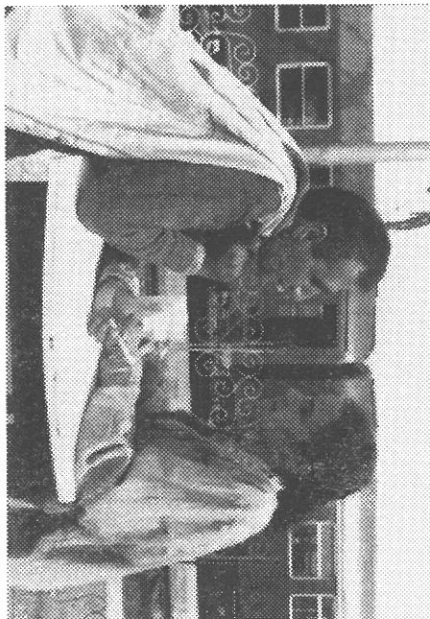

Videl jsem ten film poprvé před bezmála 20 lety, tuším v Bruselu. Tam totiž existoval jeho jediný evropský distributor. Ten film se jmenoval „Rekonstrukce“ a jeho autorem byl Lucian Pintilie, od něhož jsem tehdy znal jen pozoruhodný a v kontextu rumunské kinematografie průkopnický debut „Neděle v šest hodin“. Seděli jsme na projekci „Rekonstrukce“ (nevím ani, zda a jak se film vůbec dostal do kin) s několika profesory a studenty belgické filmové školy a když se v sále rozsvítilo, zůstal jsem chvíli dál bez hnutí, beze slova, s pohledem upřeným na už bílé plátno. Film, který právě skončil, byl – to jsme všichni věděli, jenže já byl jediný odtamtud – jednou z nejsilnějších a nejořesnějších výpovědí o režimu, v němž vznikl (a byl také okamžitě zakázán). A nepochybně, alespoň pro mě, jedním z nejlepších filmů, natočených v Evropě po válce.

Lucian Pintilie se vzápětí provínil i svou inscenací Gogolova „Revizora“, v níž se poznali všichni, kteří se v ni poznat měli. A tak byl konec jeho práci v Rumunsku a nastalo dvacet let putování a divadelních inscenací mezi Francií, Itálií, Velkou Británií a Spojenými státy. Teprve po Ceaucescově pádu může, s francouzskou koprodukcí (financování a technickou) pomocí natočit svůj další film Dub, podle spisů humoristického populárního románu „Balanta“ Iona Basesu.

Pintilie je mistrem fantastického realismu, s nímž předvádí nejen ve filmu, ale i ve svých divadelních inscenacích, groteskní extrémní situace. Už „Rekonstrukce“ stavěla z techto kamenů: horké leňi odpoledne v hospodě na typickém východoevropském předměstí, dva zmatení chlápci, kteří v opilsti vyvolali výtržnost přitroublý objívý vyšetřující soudce, typický komunistický bytokrat, kterého ze všeho nejímaj zajímají lidé, a kolem fanatiký zástup fotbalových fandů, nejdřív jen jako zvuková kulisa v pozadí, a pak jako vraždící dav, samozřejmě servilní vůči každé sebestupnější moci.

I tentokrát sleduje Pintilie osnovu své estetiky, extrémní hrůdy v extrémní situaci. A bez rozmyšleni vtáhá diváka přímo doprostřed proudu, který se valí ze stavidel, jež otevřel. Umírá otec, komunistický hrdina, takto vysoký funkcionář státní bezpečnosti. Jeho dcera Nela, která ho milovala a zároveň nenávidí společnost, jejímž byl strýcem i oporou, chce v hysterické krizi už jenom jedné: splnit ustanovení otcovy závěti a odevzdat jeho tělo vědě. Snaží se však marně, mrazící přístroje v patologických

OMITILI V CANNES

A. J. LIEHM (Paříž)

stalo se na festivalu

ústavech nefungují, mrtvolu nikdo nechce. A tak odjíždí s otcovým popelcem učít na škole kdesi ve vzdáleném, surovém kraji na okraji civilizace, kde ji po příjezdu zachrání před znásilněním lékař mštní nemocnice, extrémní revolující postava, podobně jako Nela.

V prudkém, nespoutaném tempu žene Pintilie svoje hrůdy do konfliktů s okolím a tudíž nevyhnutelně se spočívá. Humor románu se změnil v karkovskou grotesku, jenže dějištěm je do posledního detailu pravdivá lidská i společenská krajina komunistického Rumunsku. A režisér dokáže nejen přesvědčit o pravdivosti absurdního, groteskního příběhu, ale zároveň mu dá přerůst v metaforu, která zasahuje jednolivce a společnosti všude a všude. Jako každé skutečné dílo, řekneme. Samozřejmě.

Film končí téměř dokumentárním vyličením skutečné události: z nejvyšších míst byl dán příkaz zahájit palbu na

autobus se školními dětmi, v němž se skrývají údajní tero-risté. Po masakru stojí oba hrdinové před symbolickým dubem. „Bude-li to dítě normální, zabiju je...“ Ta slova provázejí odcházejícího diváka nakonec daleko intenzivněji, než obraz mohutného dubu, jímž film končí, jako by chtěl symbolickým obrazem zachránit naději, kterou za devadesát minut roztrhal na cucky.

Oba herečtí představitelé (Maia Morgensternová a Razvan Vasilescu) patří k přední rumunské herecké garnituře a jsou vynikající. A nejenom oni. Ale obdiv patří Lucianu Pintilie, který ani na okamžik nezmní tempo svého „danse macabre“, nedopřeje divákovi chvíli oddechu, nepootevře mu ani skulinu k úniku. Přitom musí neustále myslet na Kafku, který přece předčítal své povídky tak, že se poslouchací sviněl smíchem, a na Čechova, který chtěl, aby se jeho dramata hrála jako vaudeville. Ne náhodou jsou Kafka a Čechov Pintilieovi autoři, a ne náhodou bude jeho příštím filmem Karkova Trestanecká kolonie.

Dub byl uveden na letošním festivalu v Cannes v oficiální selekci, ale mimo soutěž, bez tiskové konference, v neděli odpoledne. Což za normálních okolností stačí odrovnat každý film kromě lechtivé masové komerce. Bylo nabitto a obecnostvo uspořádalo přítomnému Lucianu Pintilie bouřlivé ovace. Nikdo nechal, proč se film hrál mimo soutěž, v níž měl naději na jednu z hlavních cen, a podle něho na tu nejlavnější. Ředitel festivalu Gilles Jacob řekl v rozhovoru pro pařížský Le Monde, že se výběrová komise prostě zmyšlíla. Kdo uvěří, tomu není pomoci. Výběrová komise, která zařadí do soutěže Lynchovy „Twin Peaks“ a odmlně „Dub“ věnu zaslouží, aby jména jejích členů byla vyvržena na veřejném místě. Smlá je, že neznám ředitelé festivalu, který by nemohl podobně „omyt“ vlastním rozhodnutím napravit. A tak se spis zdá, že canneský festival prostě netoužil po Velké ceně, která by připomněla Velkou cenu Rosselinho poroty pro „Padro Padrore“ bratří Tavianiů, nebo cenu Formanovy poroty pro Kosturiciův „Tatnek je na služební cestě“. Velká cena z Cannes má zůstat vyhrzena filmu, který, byť kvalitní, je určen masovému divákovi. A tihle diváky nenajde Dub nejen na Zápádě, ale patrně ani v Rumunsku a v zemích s podobnou historií.

Zbývá už jenom jedna otázka: uvidí diváci na obou stranách díry po železné oponě někdy „Rekonstrukci“? Ašpoň v televizi?